

מקשר זה, ואין חירותך ניטלת ממך על ידו. (שלא כאותן דעות נכזבות מאומות העולם). ידיעה מקדימה זו כשלעצמה מהוה תנאי ובסיס מוקדם ליציבותם של הקדושין וקיומם. (ראה באיש וביתו פרק ו).

כן ניתנו ע"י הראשונים והאחרונים, רמזים שונים למלה 'גט' (ע' תוס'; מפרשי המשנה ושאר מפרשים). ובשם הגר"א מובא, שאותיות ג' ו-ט' לעולם אינן סמוכות בלשון הקודש (לשני הכיוונים). וזה נרמז בכינוי שכינו 'לספר כריתות' – 'גט'. וכן כתב הר"י אלגאזי בספרו 'קהלת יעקב'. (ולא באו למעט את כל שאר האותיות, שגם ג' ו-ק' לעולם אינן סמוכות, וכן ס' ו-צ'. ומלבד שלש זוגות אלו, כל יתר האותיות באות מצורפות, בכיוון אחד לפחות – עפ"י בדיקה במחשב).

ומובא בתוס' המנהג לכתוב י"ב שיטות בגט, כמנין המלה 'גט'. (וע' בזה בשו"ת הרשב"א ח"ב צג; תשב"ץ ח"א ו וח"ב פא; ים של שלמה כאן ג). והביאו בשם הגאונים טעם בדבר, משום שזהו 'ספר כריתות' – שיעור הכריתות וההפסק שיש בין הספרים, היינו, ארבע שורות המבדילות בין חומש למשנהו. וספר דברים – כתבו – אינו בחשבון, שאינו אלא חוזר ושונה מה שלמעלה. תוספת באור לדבריהם: כל שאר הספרים מתחילים ב-ו' החיבור, המורה על המשך לספר הקודם, שכולם חטיבה אחת המופסקת באמצעה. מלבד דברים המתחיל ב'אלה הדברים', שהוא חטיבה לעצמה. ולכן ההפסקה שבין במדבר לדברים אינה נחשבת הפסק, שאין 'הפסק' אלא המפסיק בין דברים מחוברים, כמו גט הכורת בין הדברים. אבל ספר דברים הוא ספר לעצמו, שהוא משנה לכל התורה. (דוגמא לדבר: ארבע מינים; לא נאמר ו' החיבור אלא ביחס לשלשה, אבל האתרוג אינו מחובר להם. ועל כן אינו נאגד עמם ביחד). (עלה יונה (לר"י מרצבך), עמ' רנב).

(וע"ד הרמז: כיון שאיש ואשה שזכו – שכינה ביניהם, כמו שדרש רבי עקיבא (סוטה יז) מה-י' שבאיש וה-ה' שבאשה, נמצא שההפרדה ביניהם הרי היא כהפסק בשמו הקדוש (שעל כן התירה תורה מחיקת שם שנכתב בקדושה, לשים שלום בין איש לאשתו, שלא ייאלץ לגרשה. והוי כמוחק ע"מ לקיים, כמובא). ואף התורה, הרי היא כולה שמותיו של הקב"ה, כידוע. ולכן אותו ספר שכורת שיעורו כשיעור ההפסק בשמות הקדוש, היינו, בתורה, שהוא 12 שורות. וזהו 'ספר כריתות' – ספר ששיעורו כשיעור הכריתות שבתורה).

דף ג

הערות ובאורים בפשט

'מעיקרא מידק דייק ולא אתי לאורועי נפשיה' – מפרוש רש"י (וכן מתוס') נראה שהדברים מתייחסים לשליח, שמדייק מעיקרא שהגט נכתב כהלכתו ולא מביא עצמו לידי תקלה. והרשב"א פרש שהדברים מוסבים על הבעל, שלא יבוא להוציא לעז. (ע' חכמת שלמה ועוד)

'בדין הוא דבקים שטרות נמי לא ליבעי כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש: עדים החתומים על השטר, נעשו כמי שנחקרה עדותן בבית דין, ורבנן הוא דאצרוך' – מכאן מוכח, שכל שטר הבא לבית דין, אף על פי שאין החתימות מוכרות להם, מן התורה כשר הוא ואין צריך לקיימו. (תוס' כתובות כח. ד"ה קיום).

ועוד מוכח, שאפילו כשבעל השטר טוען 'מזויף!', מדאורייתא אין צריך קיום, שהרי כאן החשש שיבוא הבעל ויטען כן, ועל זה אמרו (ע' להלן ו:): שלא משגיחים בטענתו כלל, משום דריש לקיש וכו'. (שו"ת מהרי"ק עד; ש"ך חו"מ מו סק"ט).

ואמנם, שיטת רבי אביגדור כהן-צדק (מובא בהגהות מרדכי – קדושין תרס"ה, ובפוסקים) שכשטוען בעל

השטר טענת זיוף, צריך קיום מדאורייתא. והעיר הוא עצמו מסוגיתנו, וכתב לדחות, לפי שעתה, כשבא השליח עם הגט, אין טענת הכחשה. (ולכן בית דין מקבלים עכשו את הגט ככשר, ואף אם אחר כך יבוא ויערער, כיון שכבר הוחזק בכשרות, אינו נאמן – אף מדאורייתא – לטעון עליו. כך פרש דבריו ב'נתיבות המשפט' (ס). וע"ע: פני יהושע להלן ו. ט; 'לבושי צדקה' (לר"צ הכהן) עמ' 42.

'חדא מתלת גאיז, חדא מתרתי לא גאיז' – ולפי זה מובן שתקנו לומר פעמיים 'בפני', ולא 'בפני נכתב ונחתם', כדי שיהיו שתי עדויות קצרות, ולא משפט של שלשה מלים, דאתי למיגזיה. ולרבא, בלאו הכי מובן למה תקנו כן, שהרי לשיטתו עיקר העדות היא 'בפני נחתם', אלא שהצריכו לתוספת של הכתיבה, משום 'אחלופי' (רש"ש).

(ויש לחקור הדין בששינה השליח מן המטבע הרגיל ואמר 'בפני נכתב ונחתם' – בין לרבה בין לרבא. וע' בירושלמי כאן (דף ד.) 'שמא אינו צ"ל בפני נכתב ונחתם, וכן מצאנו לשון זו ברש"י בכמה מקומות: להלן טו: כט. יבמות קכב. וב"מ נה: וכן בתוס' להלן (ה. ד"ה א') 'בפני נכתב ונחתם'. ונלע"ד דוחק גדול לומר שבכל אותם מקומות נקטו אגב ריהטא מטבע לשון הפסול בדיעבד.

וכבר דן בכך המהרש"ל ב"ים של שלמה' (בפרקין, יג) ופסק שכל זמן שלא נישאת יחזור ויתן, אך כשיש חשש עיגון או שכבר נישאת – כשר, שאינו ממש משנה ממטבע שטבעו חכמים.

ונימוק, שמכך שלא מצאנו בש"ס לשון זו – הגם שקצר הוא יותר ולכאורה היה עדיף לתקנו – מזה מבואר שצריך לומר בפרוש שהחתימה גם היא היתה לפניו, ואחרת הוי כ'דעת', וכאילו אומר 'בפני נכתב (וגם) נחתם (כדינו)'. אמנם לטעם שהזכיר הרש"ש, נדחתה ההוכחה, שזה שלא תקנו לומר בלשון זו לכתחילה, מפני האריכות, ולרבא – מפני שהחתימה עיקר, וכנ"ל. אמנם ודאי שלכתחילה אין לשנות מהנוסח שקבעו חכמים. וגדולה מזו מצאנו, שיש הסוברים שאפילו כשהשליח הוא אחד מן העדים החתומים על הגט, יאמר 'בפני נכתב ובפני נחתם', אף שהוא עצמו הוא החותם, והכל כדי שלא לשנות ממטבע שטבעו חכמים – כן כתב הרדב"ז (בשו"ת החדשות ח"א שנט; תו), – הובא בשו"ת רב פעלים אה"ע ח"ב יט, ע"ש).

'ורבא... אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד. ורבה – מי דמי התם 'ידעינן' הכא 'בפני'... ורבא אמר לך, אטו הכא כי אמרי 'ידעינן' מי לא מהימני... – יש להקשות, אם כל מטרת התוספת 'בפני נכתב' לדעת רבא, כדי שלא יבוא לאחלופי, יתקנו ש'דעת' לא יועיל בגט, ודי בכך שלא יחליפו, כמו לשיטת רבה (מהרש"א במהדו"ב; וע' ב'הפלאה' באריכות) ?
ויש לומר שלא רצו לתקן כן, שעדיין מידי לא נצא לגמרי מידי החשש, שהרי גם בקיום שטרות דעלמא מועיל לשון 'בפני', ושוב אתי לאחלופי, לכן תקנו שינוי ניכר שלא יבוא להחליף כלל. (הרשב"א והר"ן ר"פ גרסו כן בגמרא. אך אף לגרסתנו יל"פ שלכך לא תקנו כנ"ל).

(ע"ב) **'אי רבי מאיר, חתימה בעי כתיבה לא בעי, דתנן... – יש לבאר סברת רבי מאיר, מה הכריחו לפרש 'וכתב' – על החתימה בלבד ולא על הכתיבה; – שסובר שאין כוונת הכתוב 'וכתב לה ספר כריתות' על פעולת כתיבה, אלא על עשיית הכתב לשטר כשר, לחלות שם 'ספר כריתות'. ועשייה זו מתהוית בעת החתימה ולא בכתיבה.**
ובסגנון שונה: החתימה הרי היא עדות על כל הנכתב, וכאילו כל השטר כלול בחתימה (דוגמת העונה 'אמן' – כמוציא שבועה מפיו). (ע' חשק שלמה כאן; ברכת אברהם כג. ועוד)

'שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם' – רש"י, תוס' ועוד ראשונים סוברים, שחתימת העדים לדעת רבי אליעזר, אינה חיוב מן הדין, אלא בגדר 'עצה טובה' שתיקן רבן גמליאל, שמא ימותו עדי המסירה או ילכו למדינת הים. אולם יש סוברים שהוא חיוב גמור לכתחילה (ים של שלמה פ"ד מא. וע' שו"ת רשב"ש ה; בית מאיר קל,א).